

Guia de lectura

USE OPEN
HOUSE

ENO

NOVEMBRE 6 / 12 - 2023

FESTIVAL D'ARQUITECTURA PER
A NO ARQUITECTES

USE OPEN
HOUSE

A

PALMA

OPEN
HOUSE

Guia elaborada per la Biblioteca Ramon Llull
i la Biblioteca de Cort

Creada a l'octubre de 2023

Introducció

Entre els dies 6 i 12 de novembre la ciutat acull la tercera edició del festival d'arquitectura i portes obertes ***Open House Palma***. En aquesta edició, que se celebrarà al llarg de tota una setmana, tornarem a tenir l'oportunitat de conèixer la ciutat a través de la seva arquitectura, tant antiga com contemporània, amb rutes, conferències i visites de més de 60 edificis, i que ha multiplicat les activitats complementàries a través de rutes, conferències i fins i tot amb la creació d'una ruta autoguiada.

Per això, les biblioteques municipals de Cort i Ramon Llull volem continuar aportant el nostre granet d'arena amb una selecció bibliogràfica sobre els edificis singulars de Palma i amb altres elements que formen la fesomia de la ciutat i la caracteritzen, com són els patis, els miradors i les escultures, o incorporant bibliografia sobre l'urbanisme i l'ús de materials sostenibles en la nostra arquitectura

CONEIX MILLOR ELS ESPAIS I ELS EDIFICIS SINGULARS OBERTS

Durant l'Open House Palma 2023 s'obriran les portes de més de 60 **edificis i espais de la ciutat habitualment tancats al públic**. Podeu trobar informació detallada sobre la seva ubicació i la seva història al web d'Open House.

Aquí teniu una selecció de llibres sobre alguns d'aquests espais que podeu fer servir per a ampliar-ne informació:

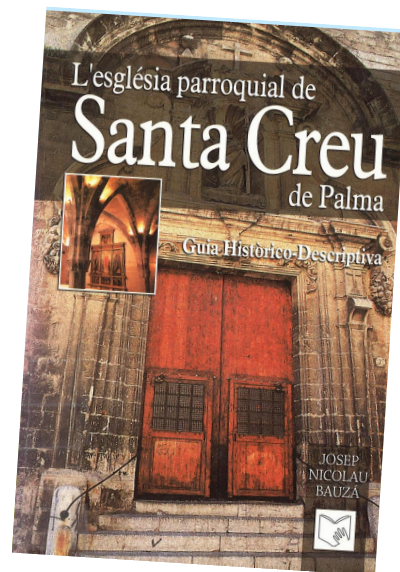

Santa Creu/ Cripta de Sant Llorenç

NICOLAU BAUZÁ, Josep. *L'església parroquial de Santa Creu de Palma. Guia Històrico-Descriptiva*

Palma: Cort, 2002

Aquest llibre ens exposa detalladament les etapes de renovacions i obres d'aquesta parròquia tan extensa i emblemàtica. Destaca la cripta-oratori gòtica (s. XIV), situada sota el presbiteri, i el retaule de Sant Llorenç, que data del s. XVI, tot i que la imatge principal és posterior.

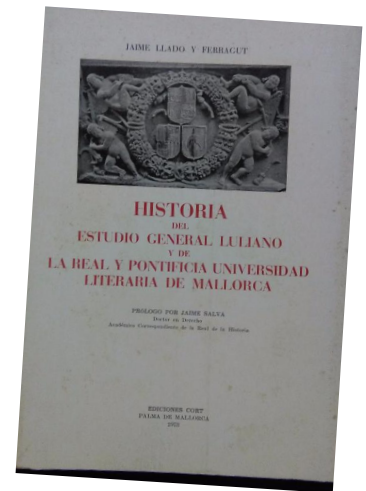

Estudi General Lul·lià

LLADÓ I FERRAGUT, Jaime. *Historia del Estudio General Luliano y de la Real Pontificia Universidad Literaria de Mallorca*

Palma, Cort, 1973

Recull la història de la institució des de la seva fundació al segle XIII, en què podem trobar algunes referències a les diverses fases de reformes de l'edifici, amb interessants fotografies i plànols.

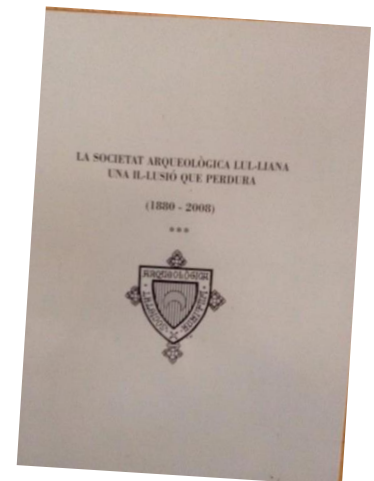

Societat Arqueològica Lul·liana

La Societat Arqueològica Lul·Liana: una il·lusió que perdura (1880-2003)

Palma: Societat Arqueològica Lul·Liana, 2003

Casal d'origen medieval, però que actualment conserva l'estructura del segle XVII-XVIII, fou propietat de diferents famílies fins que arribà a mans de la família Aguiló, que en feu donació a la Societat Arqueològica Lul·liana en la dècada de 1950.

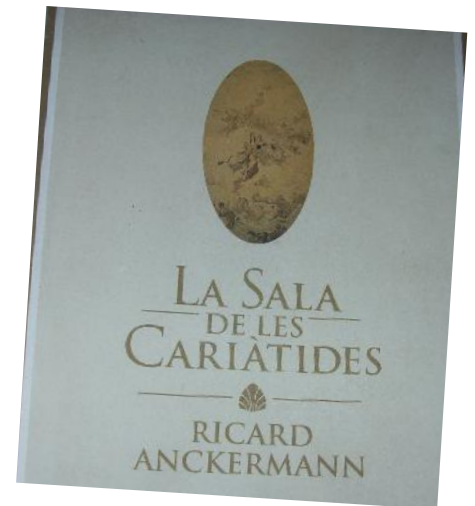

Parlament de les Illes Balears

PARDO FALCÓN, J. M., ORTOLÁ CASTAÑO, M. A. *La Sala de les Cariàtides : Sala de Plens del Parlament de les Illes Balears*

Palma: Parlament de les Illes Balears, 1994

Es divideix en tres capítols: el primer aborda l'evolució de l'edifici fins a la reforma de 1913; el segon i el tercer són dedicats a la Sala de les Cariàtides, un en relació amb el pintor Ricard Anckermann i, l'altre, amb els treballs de restauració i conservació.

Es Baluard

Del baluard renaixentista al renaixement del baluard: passat i present de les murades de Palma: el baluard de Sant Pere

Palma: Es Baluard, | 2004

Repàs de les diferents etapes constructives que ha tingut aquest recinte, des del primer recinte emmurallat d'època tardoromana fins a l'adaptació de l'espai com a museu.

La Seu

BALLESTER I JULIÀ, Miquel. *Evolució constructiva de la catedral de Mallorca : Història, tècniques i materials en els llibres de fàbrica (1570-1630)*

Palma, UIB: Catedral de Mallorca, 2020

Una anàlisi tècnica i històrica centrada especialment en la segona etapa de construcció, de recerca i investigació més inèdita, i que comprèn el període en què es reinicien les tasques per a continuar el cobriment de les naus de la Catedral fins a 1630.

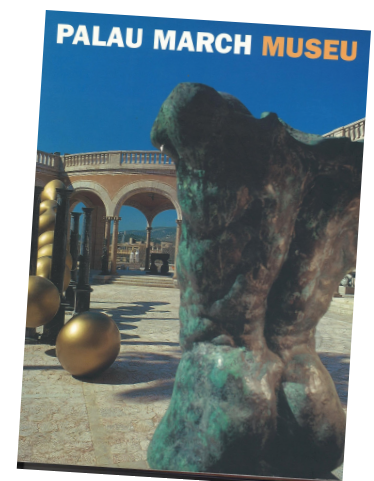

Palau March

DD.AA. *La Fundación Bartolomé March*

Palma, Fundación Bartolomé March, 2003

Llibre dedicat a les col·leccions d'art del Museu de la Fundació, que inclou un capítol dedicat a l'edifici del Palau March escrit per l'historiador Miquel Seguí Aznar.

Consolat de Mar

PIÑA HOMES, Román. *El Consolat de Mar. Mallorca 1326-1800*

Palma: Institut d'Estudis Baleàrics, 1985

Es tracta d'un acurat i documentat estudi sobre la història del Consolat des de la seva instauració en el segle XIV sota el regnat de Jaume III, així com sobre el seu funcionament, la seva organització i la seva evolució.

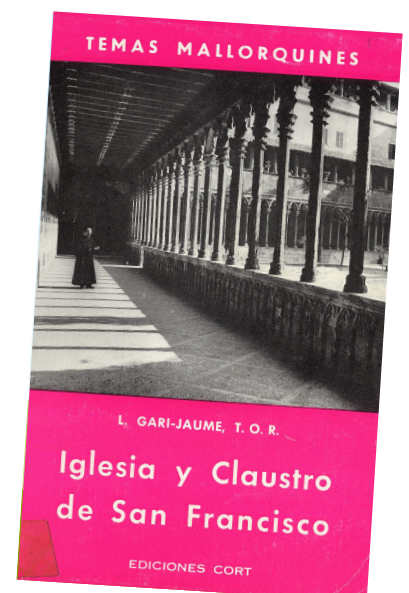

Convent de Sant Francesc

GARÍ JAUME, Llorenç. *Iglesia y claustro de San Francisco*

Palma: Ediciones Cort, 1965

Ressenya històrica i artística d'un dels millors conjunts arquitectònics medievals de Palma. Fa un recorregut per tots els elements que constitueixen el claustre i l'esglèsia de Sant Francesc, amb explicacions i fotografies de l'any en què es va editar el llibre (1965).

Gran Hotel

Passat i present del Gran Hotel

Barcelona, Fundació "La Caixa" Illes Balears, 1993

Estructurat en diferents capítols a càrrec d'arquitectes de prestigi com Oriol Bohigas, Lluís Permanyer, Pere Nicolau i Solà Morales, que fan un recorregut per la història de l'edifici des del modernisme, amb descripció de detalls constructius i decoratius i de la façana. Descriu també l'obra del pintor Anglada Camarasa.

Llotja de Palma

JOVELLANOS, Gaspar Melchor. *Carta histórico-artística de la Lonja de Mallorca*

Palma, Miquel Font Editor, 1993

Edició facsímil del breu text que escrigué Jovellanos entre 1806 i 1808 sobre la Llotja valent-se de documentació original. Amb introducció de la catedrànica Catalina Cantarellas, inclou quatre gravats de l'edifici de 1813.

Fundació Juan March

Col·lecció March: art espanyol contemporani

Palma: Fundación Juan March, 1990

Aquest museu està situat a l'antic casal de Can Gallard del Canyar, que fou adquirit per Joan March l'any 1916 i que fou reformat per l'arquitecte Guillem Reynés. La seva transformació en museu d'art contemporani és obra de l'artista Gustavo Torner i l'arquitecte Antonio Juncosa.

Teatre Principal

Història del Teatre Principal : cultura, esplai i societat

Palma, Jose J. de Olañeta, 2007

Acurada edició amb fotografies de Donald Murray i textos de diversos especialistes que fan un recorregut per la història del Teatre des de la seva inauguració el 1667 fins a principis del segle XX.

Casal Solleric

El Casal Solleric: abril-juny 1995

Palma, Casal Solleric, 1995

Publicat amb motiu de l'exposició que es va fer al mateix edifici, recull la història del Casal amb descripcions del patrimoni artístic, els personatges principals i plànols de l'edifici.

Palau d'Aiamans

QUIROGA CONRADO, Magdalena. La Gran Cristiana: la dama, la casa.

Palma, Conselleria de Transparència, Cultura i Esports, Museu de Mallorca, 2017.

Hi podeu trobar molta d'informació sobre la història de l'edifici i sobre la biografia i la personalitat de Catalina Zaforteza i Togores, que en fou la darrera propietària.

Can Balaguer

La casa possible: exposició permanent Can Balaguer

Palma, Ajuntament, 2018

Es tracta del catàleg de l'exposició permanent publicat amb motiu de l'obertura de la planta noble de Can Balaguer com a museu. S'hi mostren mobles de la col·lecció

Balaguer, de Can Morell, i fons de l'Ajuntament de Palma. S'han recreat espais característics de cases senyorials de Palma.

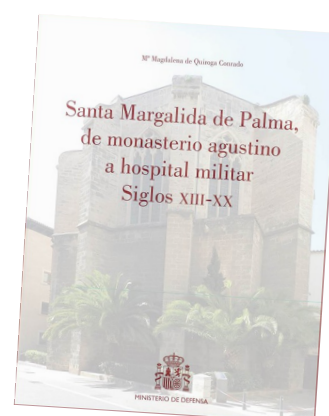

Convent de Santa Margalida

QUIROGA CONRADO, Magdalena. Santa Margalida de Palma, de monasterio agustino a hospital militar: siglos XIII-XX

Ministerio de Defensa, Secretaría General Técnica, 2014

Descripció de les característiques i les modificacions de l'edifici des de l'antic monestir agustí fins a l'Hospital Militar. Descobreix els entrebancs d'un edifici fins ara amagat dins l'entramat urbà i inclou també un catàleg de les peces que alberga el centre.

Refugi antiaeri de la Delegació de Defensa de les Illes Balears

FIOL COLL, Bartomeu. *Atles dels refugis antiaeris de Palma*

Palma, Ajuntament de Palma, 2023

Durant els primers anys de la Guerra Civil es construïren molts refugis antiaeris al subsol de Palma, dels quals alguns eren privats, però altres eren públics i estaven ubicats als principals edificis de la ciutat.

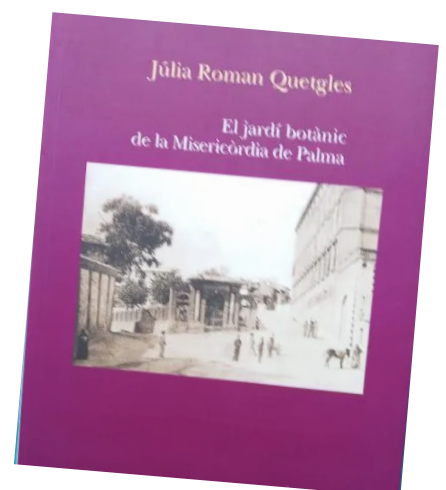

La Misericòrdia

ROMAN QUETGLES, Júlia. *El jardí botànic de la Misericòrdia de Palma: ciència i cultura de la botànica a Mallorca en els segles XVIII i XIX*

Palma, Consell de Mallorca, 2005

Presenta una descripció general dels jardins botànics, els seus orígens i la seva evolució a l'illa. Descriu el jardí i les dependències de l'Hospital General al segle XIX i la seva decadència i la transformació urbanística que va suposar.

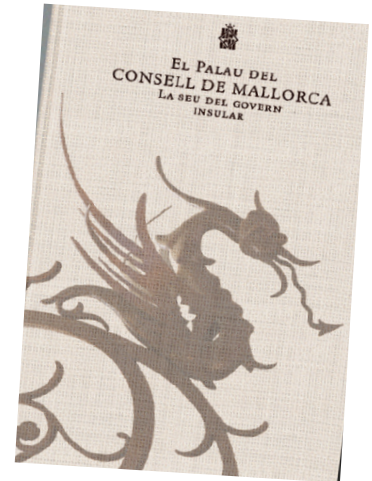

Palau del Consell

CARBONELL BUADES, Marià. *El Palau del Consell de Mallorca: la seu del govern insular*

Palma: Consell de Mallorca, 2011.

Aquesta obra presenta una relació de millores i reformes de l'edifici d'ençà que albergà la Diputació Provincial. Molt ben documentat amb fotografies antigues, plànols, detalls decoratius, quadres de pintors mallorquins, escultures i altres objectes que formen part d'aquest edifici.

Cementeri municipal

GARRIDO, Carlos. *Un passeig pel cementeri de Palma*

Palma: La estrella fenicia, 2021

Una manera d'acostar-nos a un món encara desconegut de la ciutat fent un recorregut per les seves estàtues, la seva arquitectura, el seu paisatge... Inclou plànols amb diferents punts d'interès numerats, així com apunts a ploma de l'autor.

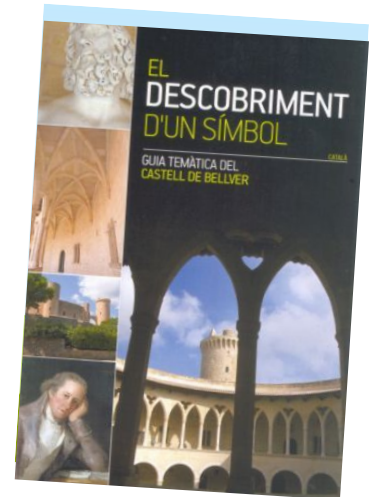

Castell de Bellver

MARIMON RIBAS, Pau. *El descobriment d'un símbol: guia temàtica del Castell de Bellver*

Palma: Ajuntament, 2011

Es tracta d'una breu guia il·lustrada en què Marimon ens explica l'arquitectura del Castell, com a residència reial, com a fortalesa defensiva i com a presó política. I en descriu la torre major, les coves i el bosc, així com l'actual Museu d'Història de la Ciutat.

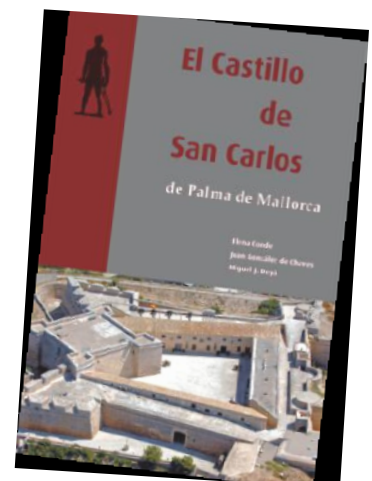

Castell de Sant Carles

CONDE LEÓN, Elena. *El Castillo de San Carlos de Palma de Mallorca*

Palma: Consorcio del Castillo de San Carlos, 2013

Escrita per tres autors especialistes, amb pròleg de Miquel Deyà Bauzà, que expliquen la història i l'arquitectura de l'edifici des de la seva construcció el 1612 fins avui, amb les diferents reformes i ampliacions, i els successius episodis històrics. L'obra consta d'un volum addicional amb plànols.

Far de Portopí

Exposición de señales marítimas del Faro de Portopí

Palma: Autoritat Portuària de Balears, 2009

Catàleg de l'exposició oberta al públic des de l'any 2004 al far de Portopí. Distribuïda en dues plantes, en podem visitar les cinc sales, que inclouen l'antic habitatge del faroner, on s'explica el funcionament dels sistemes òptics i de les màquines de rotació i la vida del faroner, així com la cronologia dels fars de les Balears.

Fundació Miró

Guia Fundació Miró Mallorca

Palma. Fundació Miró Mallorca, 2019

Publicació en quatre parts: “Edifici Moneo”, “Son Boter”, “Taller Sert” i “Miró Mallorca”. Hi podem trobar singulars imatges familiars, dels amics i altres relacions del pintor, així com la descripció de diferents parts dels edificis que pertanyen a la Fundació.

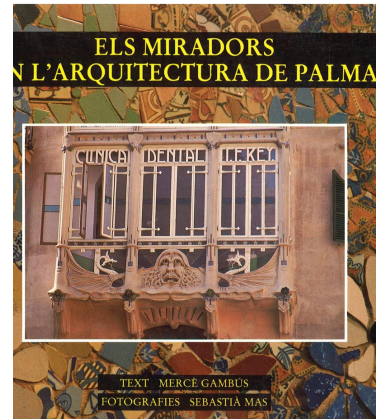

ALTRES LLIBRES D'INTERÈS

Us recomanem també aquests llibres interessants per a **conèixer la història, urbanisme i l'arquitectura** de Palma.

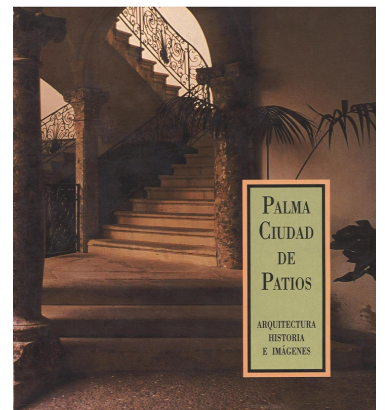
GAMBÚS, Mercè i MAS, Sebastià
Els miradors en l'arquitectura de Palma
Palma: Ajuntament de Palma, 1989

Treball fotogràfic sobre els miradors més representatius de la nostra ciutat, d'èpoques i tipologies diverses, que us servirà per a conèixer i apreciar aquestes solucions arquitectòniques.

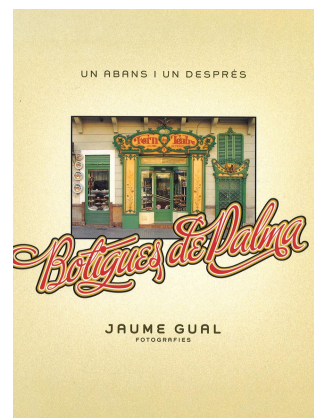
GARCÍA-RUIZ GUASP, Luis *et alii*
Palma, ciudad de patios
Palma: Ajuntament de Palma, 1992

Després de passar uns anys de desvaloració, la ciutat antiga exhibeix ara un dels seus elements de major identitat: els patis. Aquest estudi ens descriu els patis dels grans casals, els seus elements arquitectònics i detalls propis.

GUAL CARBONELL, Jaume
Botigues de Palma: un abans i un després
Palma: G&R Edicions, 2007

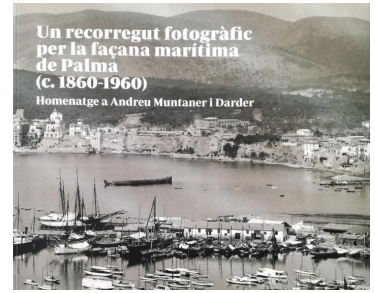
L'autor es retroba amb les fotografies del seu llibre *Façanes de les botigues de Palma* (1986) per a contrastar-les amb les fetes el 2007 als mateixos llocs. Tot un document de la transformació de la ciutat en un no-lloc, de com es perd una iconografia original.

Un recorregut fotogràfic per la façana marítima de Palma: homenatge a Andreu Muntaner i Darder

Palma: Consell de Mallorca. Departament de Cultura, Patrimoni i Esports, 2017

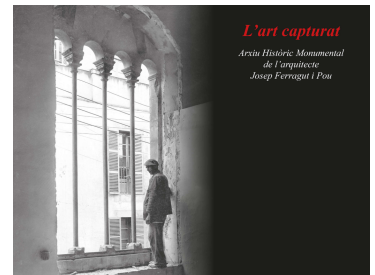
Recull de fotografies de la façana marítima de Palma procedents de la col·lecció d'Andreu Muntaner i Darder a qui es ret homenatge per la seva aportació a la memòria gràfica de Mallorca.

L'art capturat: Arxiu Històric Monumental de l'arquitecte Josep Ferragut i Pou

Pollenç : El Gall, 2015

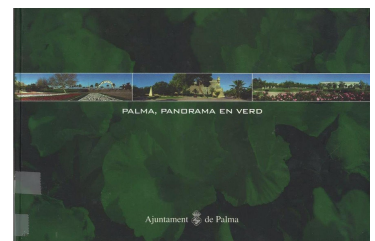
Recorregut pel fons fotogràfic de l'arquitecte Josep Ferragut, gran afeccionat a la fotografia.

Palma: panorama en verd

Palma: Ajuntament de Palma, 2002

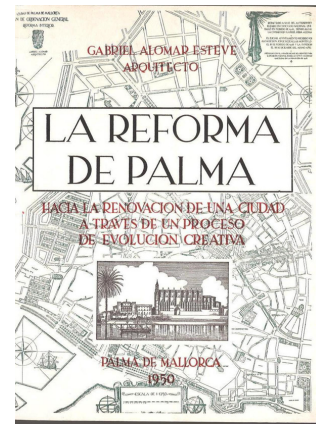
Aquest llibre reflecteix algunes de les imatges dels parcs i jardins més representatius de Palma. Una visió apassionant que ens presenta un panorama diferent de la nostra ciutat, un panorama en verd.

ALOMAR ESTEVE, Gabriel

La reforma de Palma: hacia la renovación de una ciudad a través de un proceso de evolución creativa

Palma: COAB et alii., 2000

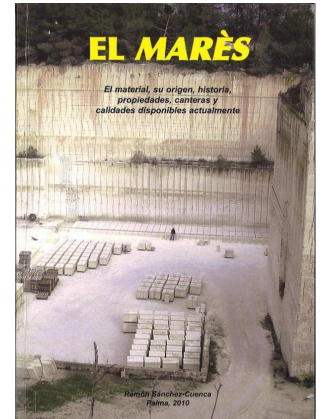

Aquest llibre és una aproximació a l'obra de Gabriel Alomar, a la seva voluntat intervencionista, emperò sempre amb la voluntat de controlar els canvis a la ciutat des del dibuix i a favor de l'interès general.

SÁNCHEZ-CUENCA, Ramon

El marès: su origen, historia, propiedades, canteras y cualidades disponibles actualmente

Palma: Aquiles, 2010

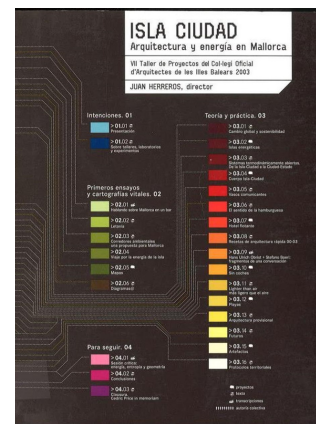

Primera guia per a l'usuari del marès que es publica a Mallorca amb informació sobre l'origen geològic, un anàlisi de la seva estructura i comportament, i un fitxer amb els materials que s'extreuen en les 20 pedreres.

COAIB

Isla ciudad: Arquitectura y energía en Mallorca

Palma: COAIB, 2004

Aquest llibre recull textos de professors, conferències i projectes dels participants el VII taller d'Arquitectura organitzat pel Col·legi Oficial d'Arquitectes de les Illes Balears.

Life reusing Posidonia: Life 12 ENV/ES/000079

Palma: Institut Balear de l'Habitatge (IBAVI), 2018

Els edificis contaminen. La nostra proposta consisteix a reduir aquesta contaminació recuperant tècniques i materials de l'arquitectura tradicional i sistemes de baixa tecnologia. No tan sols per una qüestió ambiental, sinó perquè així es viu millor, les ciutats seran més amables i costa gairebé el mateix.

OPEN WALKS

Als següents llibres i recursos podeu ampliar informació sobre els temes de les rutes:

Josep Ferragut

BROTONS, Maria Magdalena
"Palma is "boombing": el documental ciudad de Mallorca (1960) de José Ferragut", a *Estudios Turísticos*, 220 (2020), p. 133-164

Aquest article analitza el documental de l'any 1960, en què Josep Ferragut tracta l'evolució urbanística i arquitectònica de Palma.

FERRER FORÉS, Jaime J.
"El legado moderno de José Ferragut Pou en Mallorca", a *Revista Europea de Investigación en Arquitectura* 05, 14 (2019), p. 77-92

L'article estudia l'evolució de la seva obra, que l'ha convertit en un dels arquitectes mallorquins més destacats del segle XX.

Arquitectura de litoral

AGUILÓ RIBAS, Catalina *et alii*
"Intervenciones recientes en el patrimonio arquitectónico de una ciudad turística. El caso de Palma (Mallorca)", a *Arquitectura & urbanismo contemporáneos en centros históricos*
Bogotá: Ediciones Unisalle, p. 142-152

Les autores analitzen tres intervencions de rehabilitació sobre béns patrimonials (el castell de Bellver, la murada de Palma i el molí d'en Garleta) per a veure com és possible compaginar l'ús del passat amb el present.

Evolució urbana

SEBASTIÁN SEBASTIÁN, María (2014)

"La creación arquitectónica y fotográfica de un espacio de ocio sobre el mar. El paseo Marítimo de Palma", a *Actes del Seminari Internacional. Territoris del Turisme: l'imaginari turístic i la construcció del paisatge contemporani*

Barcelona: Viguera Editores, 2014, p. 713-724

Article dedicat a explicar com la creació i el desenvolupament del passeig Marítim de Palma ha canviat la fesomia de la ciutat i com aquest passeig s'ha convertit en un element patrimonial.

CAU, Miguel Ángel, CHAVEZ, Mª Esther

"El fenómeno urbano en Mallorca en época romana: los ejemplos de Pollentia y Palma", a *Mayurqa* (0301-8296) - 2003, vol. 29, p. 27-49

Assaig sobre el desenvolupament urbà d'ambdues ciutats romanes, incloses les troballes arqueològiques més recents.

FERRÀ I MARTORELL, Miquel

El Call de Palma: ciutat passa a passa

Palma: Miquel Font, 2004

Repàs històric dels diferents carrers que formaven el Call Major i el Call Menor de Palma.

FERRÀ I MARTORELL, Miquel

Palma i l'Islam: ciutat passa a passa

Palma: Miquel Font, 2006

Aquest llibre fa un recorregut pels vestigis arquitectònics i urbanístics de l'època islàmica que queden a la ciutat.

GARCÍA-DELGADO SEGUÉS, Carlos
Las raíces de Palma: los mil primeros años de la construcción de una ciudad: de la colonia romana a la medina musulmana
Palma: José J. de Olañeta, 2000

Estudi de l'evolució urbana de Palma des de l'època romana fins a la islàmica.

RIERA FRAU, Maria Magdalena
Evolució urbana i topografia de Madîna Mayûrqa
Palma: Ajuntament, 1993

Descripció de l'evolució urbana de Madîna Mayûrqa a través de la documentació històrica, però sobretot de les troballes arqueològiques.

La Soledat

DD.AA. *El procés industrial del barri de la Soledat: la fàbrica de Can Ribas*
Palma, El Far de les Crestes, 2008

Es tracta d'un monogràfic sobre la fàbrica de Can Ribes de la Soledat, a través del qual podem conèixer el passat industrial de la barriada i l'evolució urbana de la zona. També inclou informació sobre els promotors de la fàbrica i sobre el procés de producció de les flassades.

Gaspar Bennàzar

BIBLIOTECA DE CORT
Gaspar Bennàzar: 150 anys de S'Arquitecte (1869-2019)

Descripció de l'evolució urbana de Madîna Mayûrqa a través de la documentació històrica, però sobretot de les troballes arqueològiques.

Més informació a:
<https://cabib.uib.es>
<https://bibliopalma.palma.cat/>

* *Imatge de portada i contraportada: Open House Palma.*

OPEN HOUSE

NOVEMBRE 6 / 12 - 2023

FESTIVAL D'ARQUITECTURA PER A NO ARQUITECTES

PALMA

